

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

katedra výtvarné výchovy

Bakalářská práce

Učitelovo pojetí výuky

A teacher's view on Education

Simona Drábová, Hlaváčková

Praha 2013

Bakalářská práce

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

katedra výtvarné výchovy

Učitelovo pojetí výuky

A teacher's view on Education

Simona Drábová, Hlaváčková

Žišovská 1628

Praha 9, Újezd nad Lesy

3. ročník

vychovatelství (BC-VYCH)

bakalářské, kombinované

vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Jakubcová Hajdušková, Ph.D.

Praha 2013

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně, za použití literatury uvedené v seznamu literatury.

V Praze, dne 4.6. 2013

Simona Drábová

Děkuji vedoucí své práce

Mgr. Lucii Jakubcové Hajduškové, Ph.D. za inspirativní podněty a trpělivou péči o ucelenost mé práce.

Děkuji kolegům ze Základní školy v Zelenči a Domu dětí a mládeže v Praze 2 za množství materiálu z praxe.

Děkuji své rodině a přátelům za podporu.

Anotace v češtině:

Bakalářská práce má charakter kvalitativní akční průzkumné sondy. Cílem této práce je popsat specifickou podobu výuky výtvarné výchovy v domě dětí a mládeže a v základní škole. Srovnat tyto podoby výuky a popsat možnosti lektora výtvarné výchovy při vedení výtvarných kroužků a učitele výtvarné výchovy na prvním stupni základní školy. Dále se práce zabývá různými aspekty učitelova pojetí výuky a tím, jak pojetí výuky ovlivňuje vyučování výtvarné výchovy v základní škole a v domě dětí a mládeže.

Klíčová slova v češtině:

Výtvarná výchova, výuka, pojetí výuky, výtvarné techniky, učitel, lektor, individuální přístup

Anotace v angličtině:

Abstract in English:

Bachelor thesis has a qualitative action exploratory probe

The aim of this paper is to describe a specific form of art education in the house of children and youth in elementary school. Compare these forms of teaching and teacher describe the possibilities of art education in management circles and fine arts teacher at primary school. The thesis deals with various aspects of the teacher's approach to teaching and how the concept of learning affects teaching art education in elementary school and in the home of children and youth.

Klíčová slova v angličtině:

Keywords in English:

Art, education, teaching concept, art techniques, teacher, lecturer, individual spin

Obsah

1	Úvod	7
2	Práce žáky páté třídy základní školy: Jak jsem učila v DDM a na základní škole	8
2.1	<i>Popis výuky v DDM</i>	<i>9</i>
2.2	<i>Popis výuky v ZŠ</i>	<i>16</i>
2.3	<i>Náslechy na ZŠ</i>	<i>24</i>
3	Srovnání vzdělávacích dokumentů pro ZŠ a DDM	28
3.1	<i>Rámcový vzdělávací program pro ZŠ.....</i>	<i>28</i>
3.2	<i>Vzdělávací dokumenty DDM.....</i>	<i>36</i>
4	Učitelovo pojetí výuky	39
4.1	<i>Analýza vlastního vyučovacího stylu</i>	<i>42</i>
4.1.1	<i>Syntéza: jak vyučuje Simona Drábová?</i>	<i>45</i>
5	Závěr	48

1 Úvod

Pracuji čtyři roky v Domě dětí a mládeže, (dále jen DDM) jako lektor výtvarné výchovy. Vedu kroužky pro děti od čtyř do deseti let. O prázdninách připravuji a vedu příměstské výtvarné tábory pro děti od sedmi do patnácti let. V základní škole pracuji jako asistent pedagoga a jednou týdně pracuji ve školním klubu zaměřeném na výtvarnou výchovu, kam dochází žáci třetí třídy. Z výše uvedeného je patrné, že působím v různých pedagogických zařízeních. Každé takové zařízení ode mě, jako lektorky, vychovatelky, asistentky, případně i učitelky vyžaduje různé přístupy k dětem a také k programu, který pro ně připravuji. Proto jsem se rozhodla, se zde těmto různým přístupům k dětem a k výuce věnovat.

Ve své bakalářské práci se zabývám různými aspekty učitelova pojetí výuky ve výtvarné výchově. Porovnávám různé podmínky pro výuku a různé způsoby práce učitele / lektora / asistenta. Srovnávám také přístupy dětí k zadaným výtvarným úkolům. Dále se zabývám způsobem, jakým výuku ovlivňují různé závazné dokumenty, Rámcový vzdělávací program, Školní vzdělávací program a Celoroční program DDM. Uvažuji nad tím, jestli učitel a lektor mají rozdílné nebo podobné pojetí výuky, jak jejich pojetí výuky vzniká a co ho ovlivňuje. Kriticky reflektuji své vlastní pojetí výuky, zjišťuji, co je pro mě při práci důležité, co moji práci ovlivňuje, co potřebuji, abych měla pocit, že moje působení má smysl.

Cílem práce je:

a) popsat specifickou podobu výuky Vv v domě dětí a mládeže a v základní škole;

b) navrhnout způsob, jak některé specifické možnosti volnočasového vyučování Vv zpracovat do výuky Vv na ZŠ (výtvarný projekt).

2 Práce žáky páté třídy základní školy: Jak jsem učila v DDM a na základní škole

V této kapitole bych nejprve ráda popsala své dosavadní pedagogické zkušenosti. Pokusím se o tzv. fenomenologický popis.

Fenomenologický popis:

Fenomenologie.

Tento termín pochází z řeckého slova phainomenon, což znamená jev a slova logos, což je řeč nebo nauka. Tedy filozofická nauka o fenoménech (jevech). Fenomenologie je významný směr filozofie 20. století, založený E. Husserlem a spjatý zejména s jeho dílem a dílem jeho žáků.

Východiskem tohoto směru je snaha přísným a evidentním způsobem dospět k „věcem samým“, jak se ukazují pohledu, který není vázán žádným nekritickým přejímaným výkladem, nebo předchozím porozuměním.

Cílem fenomenologie je očista zkušenosti od předsudků. Důležitým momentem je systematická analýza žité zkušenosti.

Fenomenologický popis jsem zvolila protože se chci pokusit zjistit své pojetí výuky, které bych mohla dále rozvíjet a používat v práci.

2.1 Popis výuky v DDM

V DDM na Praze 2 vedu čtyři výtvarné kroužky:

Hand Made mix.

V tomto kroužku pracuji s dětmi ve věku 6-10 let. Zabýváme se zde prací s různými materiály. Máme k dispozici přírodní materiály, látku, drát, provaz, korálky, ovčí rouno, papír, lepidlo, keramické dlaždice, vlnu, nitě apod.

Čárytužka IV.

Zde pracuji s dětmi ve věku 4-7 let. V tomto kroužku se děti seznámí s plošnou tvorbou, jako je kresba, malba a grafika. Dále i s tvorbou prostorovou, jako je modelování a kašírování.

Čárytužka III.

Tento kroužek navštěvují děti ve věku 4-7 let. Jeho náplň je stejná jako náplň kroužku Čárytužka IV.

Pastelka II.

V tomto kroužku pracuji s dětmi ve věku 7-10 let. Zabýváme se plošnou i prostorovou tvorbou. Ke své práci využíváme kresbu, malbu, grafiku, modelování a kašírování.

V jednom kroužku mám maximálně dvanáct a minimálně deset žáků.

Tyto děti mají většinou o výtvarnou práci velký zájem, jsou velmi tvořivé a na práci se těší. Pracuji s nimi už několik let, takže se známe a ony většinou vědí, co od nich očekávám. Často jim zdůrazňuji, že každý máme svou fantazii a svůj pohled na svět, proto naše práce

budou rozdílné a tím krásné. Je tedy zbytečné snažit se někoho napodobovat. Mluvíme o tom, že je důležité mít radost z toho, že tvořím. Je dobré přemýšlet o tom, jak bych chtěl pracovat i kdybych pracoval jinak než ostatní. Na začátku vysvětlím téma. Řeknu, jaký materiál použijeme a přiblížím techniku, kterou bych ráda použila. Popřípadě ukážu, jak roztírat nebo nanášet barvu. Nikdy nic nepředkresluji, neříkám, jak mají co nakreslit a jak to musí vypadat. Snažím se zpracování tématu nechávat na žácích. Žáci na začátku práce často říkají, že neví jak začít, ale když tento prvotní odpor nebo nejistotu překonají, pak práce začne vznikat a oni se nechávají unášet tímto vývojem. U malých dětí se mi osvědčilo používat velké formáty papíru. Uvolní se a „rozmalují“. Snažím se, aby pochopily, že ve „výtvarce“ je možné všechno. Nikdo mi nic nepřikazuje. Slon může být pruhovaný a lidi mohou létat. Nikdo se nesmí nikomu posmívat. Nikdy nikomu nebudu říkat „máš to hnusný“. Ve „výtvarce“ se musí pracovat.

Výtvarný kroužek Hand Made v DDM Praha 2

Chtěla bych zde krátce přiblížit dvě výtvarné akce, jednu jsem pro své žáky připravila a druhé jsem se účastnila jako pozorovatel. V první aktivitě jsme se zabývali kašírováním loutek, bylo to v období před vánoci, proto jsme se zaměřili na dvě konkrétní postavy, na anděla a čerta. V druhé aktivitě kolegyně představila žákům grafickou techniku tisk z hloubky.

První aktivita: Andělé a čerti

Pracovala jsem s devíti žáky pět až devět let starými. Tvořili jsme loutky čertů a andělů. Loutky mají kašírované hlavy, nasazené na silnější tyčce z větve. Tělo jsme vytvořili z různých druhů látek a textilních materiálů. Někteří žáci ke mně do výtvarného kroužku chodili už v minulých letech a kašírovali se mnou. Někteří jsou letos v kroužku první rok a s „kašírkou“ se setkali poprvé. Přidanou hodnotou naší tvorby

čertů a andělů bylo to, že jsme se s nimi chtěli zúčastnit výstavy „Hrátky s čerty“, konanou ve Staré čistírně odpadních vod v Bubenči.

V úvodu naší tvorby jsme si povídali, jak vznikla tradice Mikuláše, čertů a andělů. Jak 5. a 6. prosinec slavíme, jestli tento svátek žáci mají rádi. Mluvili jsme o čertovi a andělovi, odkud se vzali, jak vypadají, jací jsou, jaké mají vlastnosti, jak voní. Téma jsem ale chtěla trochu rozšířit, a proto jsem se dětí ptala: „*Máte někdo svého strážného anděla? A viděli jste ho jindy než na svátek svatého Mikuláše?*“

Nejvíce náročná práce je do doby než na hlavy namalujeme obličej a připevníme vlasy. Potom už loutka ožije a děti už mohou dobře vymýšlet, co bude mít anděl nebo čert na sobě. Dále s dětmi vymýšlíme charakterové vlastnosti a jejich jména.

Kašírování vyžaduje velkou trpělivost a pečlivost a je náročné časově.

Začali jsme tím, že jsme na rovnou větev, na jeden její konec připevnili kouli z novin, kterou jsme pevně omotali provázkem, aby nám z klacíku neklouzala a byla co nejvíce tvrdá a my mohli na ní začít kašírovat. S připevněním novin jsem musela všem žákům pomáhat. Potom jsme si natrhali na proužky další noviny a do dvou plastových umyvadel jsme rozmíchali tapetové lepidlo. Kašírování je technika, která se využívá například v divadle. Pomocí ní se vyrábějí například různé rekvizity, protože tyto věci jsou lehké. Kašírovat je možné v podstatě cokoli, co si vymyslíte. Žáci si zatím neuměli představit, jak bude jejich loutka vypadat, koule z novin jim připomínala kyj nebo palici. Takže si novinovou kouli pokryli vrstvou novin namočených v lepidle, povrch uhladili a snažili se zakrýt provázky, kterými jsme noviny připevňovali k tyčce.

Na toto místo bych ráda vložila obrázky čertů a andělů, ale bohužel z výstavy ve Staré čistírně odpadních vod se nám, přes mnohé žádosti loutky nevrátily. Proto sem vkládám obrázky z loňského školního roku, kdy jsme stejnou technikou tvořili loutky panenek a duchů.

obr. č.1 Kašírované hlavy panenek

obr. č.2 Kašírování duchové, loutka na tyčce

Ti, kteří kašírovali už minulý rok, uměli už vytvářet na obličejích nos, pusy, uši, někdo vytvořil loutkám i obočí. Nakašírované hlavy jsme nechali schnout do příštího týdne. Žákům, kteří tuto techniku dělali poprvé, jsem musela hodně pomáhat a ukazovat jim jak na to.

Na další výuce jsme temperou a akrylovou barvou natírali hlavy. Žáci si už museli rozmyslet, jestli budou mít anděla nebo čerta a jakou barvu obličejů si vytvoří. Barvy jsme do sebe míchali a zkoušeli odstíny na papíru. Přesvědčili se, že je těžké namíchat dvakrát stejný odstín. Hlavy jsme zase museli nechat schnout a příští týden jsme konečně mohli namalovat nebo nalepit obličej. Malovali jsme zase temperou nebo akrylem a k dispozici jsme měli mnoho dalšího materiálu jako filc, kamínky, papír, dřívka, korálky, špejle, provázky, vlnu, sušené rostliny, knoflíky a patentky. Žáci mohli obličej nejenom namalovat, ale z čehokoliv dotvořit. Ostatní materiály jsme na loutku lepili pomocí tavné pistole. Vlasy jsme loutkám vytvářeli z vlny nebo z provazu.

Kombinovali jsme různé druhy a barvy, abychom docílili barevného efektu jako u lidských vlasů.

obr.č.3 Kaširovaný čert na tyčce

obr.č.4 Kaširované panenky

Zdůrazňovala jsem jen to, že kusy vlny musí být uprostřed svázány, abychom je měli za co nalepit, jinak by nám vlasy nedržely.

V této fázi už nás práce hodně bavila a loutky dostávaly antropomorfní podobu a začínaly ožít. Mluvili jsme o vánocích, o bytostech, které si můžeme představovat nebo jsme je mohli vidět ve své fantazii. Přemýšleli jsme, jestli by nás bavilo vytvářet loutky do divadelního představení, apod. Všimla jsem si, že žáky moc baví, když se mohou probírat všelijakým materiálem, který si rozložíme na zem a zkusíme, co by se na loutky hodilo.

V dalším týdnu jsme dotvářeli loutkám těla, ta v základu tvořila látka přivázaná a přilepená těsně pod hlavou. Měli jsme k dispozici mnoho druhů látek a textilií. Žáci vymysleli andělská křídla, která vystřihli ze čtvrtky a polepili je mašlí, peřím, lesklou látkou apod. Některé kusy oděvů jsme sešivali jehlou a nití, což je pro žáky hodně náročné. Většinou vydrží šit jen chvíli, ale pokud se jim podaří sešít to, co potřebují, mají velkou radost. Loutky byly hotové a žáci vymýšleli další a další drobnosti. Například: čert může mít kravatu nebo vidle z drátu. Anděl chce mít ve vlasech mašle nebo může mít závoje všude na šatech. Potom ještě dostaly loutky jména, povahy a vlastnosti, a vymýšleli jsme příběh na téma: Co se stane, když čert potká čtyři anděly?.

Druhá aktivita: Tisk z hloubky na téma čert

Kroužek kolegyně Zuzany jsem navštívila třikrát. Během něho jsem si dělala různé poznámky a také se trochu zapojovala....? Sledovala jsem, jak Zuzka s žáky pracuje. Zajímalo mě, jestli před zahájením tvorby mluví o tématu. Jestli žákům vysvětlí co je to grafika apod. Sama jsem během tvorby žákům pomáhala se zvládnutím přípravy matric a potom s tiskem. Pro kvalitní vytisknutí bylo důležité dobře vytřít barvu z okolí vyrytého obrázku. Pomáhala jsem žákům barvu vytírat dost rychle, aby nezaschla v rýhách a motiv se kvalitně vytiskl.

Tento kroužek je pro žáky od šesti do deseti let. Kolegyně nejprve dětem představila téma (čerti) a povídali si o něm. Potom jednoduše vykládala, co jsou to grafické techniky. Vysvětlovala, co je tisk z hloubky a tisk z výšky, jak se od sebe liší. Ukazovala dětem, jak si

připravit matrici, co je tiskařský lis a jak se na různé techniky připravujeme papír.

Žáci si nejprve tužkou připravili nákres hlavy čerta, kreslili na formát A4. Další čtvrtku A4 natřeli bezbarvým lakem a nechali zaschnout do příštího týdne. Při dalším setkání ryli do připravené matrice suchou jehlou hlavu čerta. Kolegyně Zuzana jim při práci pomáhala a radila, jak postupovat. Další hodinu žáci zkoušeli jak hadříkem vtírat tiskařskou barvu do vyrytých linií a jak čistit od barvy větší plochy matrice. Připravili si tiskařský lis a tiskli na navlhčený papír.

obr.č.5 Tisk z hloubky, čert 1

obr.č.6 Tisk z hloubky, čert 2

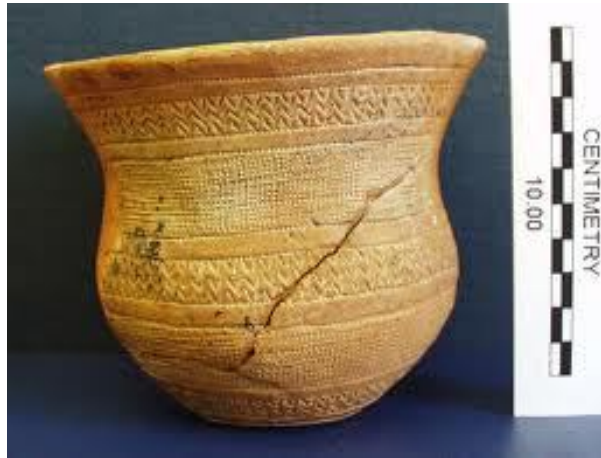
2.2 Popis výuky v ZŠ

Chtěla jsem si vyzkoušet práci na základní škole, protože se od práce v DDM, kde pracuji už čtvrtým rokem, výrazně liší. Na základní škole, kde pracuji jako asistent pedagoga, jsem se domluvila se svým kolegou, který je třídním učitelem páté třídy a ve své třídě učí i výtvarnou výchovu, že v jeho třídě odučím jednu dvouhodinu výtvarné výchovy a potom k němu budu docházet na následky.

Pracovala jsem se čtrnácti žáky, se kterými jsem nikdy před tím nepracovala. Použila jsem téma „Pravěk“.

Na začátku dvouhodinovky jsem se ptala žáků, jestli znají nějaké zaměstnání, které souvisí s výtvarnou výchovou. Jakou práci může výtvarník vykonávat. Chtěla jsem, aby si uvědomili, že „výtvarka“ jim může pomoci připravit se na budoucí profesi. „Výtvarka“ se uplatňuje i v běžném životě, není to jen předmět ve škole. Jmenovali malíře, architekta, designéra, počítačového grafika. Tím jsme se dostali ke grafice a já mluvila o grafice jako o výtvarném oboru, který je velmi starý a žáci ho neznali. Vysvětlila jsem některé grafické techniky, jako je suchá jehla, linoryt, papírotisk, lept. Mluvili jsme o tom, že nejprve se vytvoří matrice, což je vyrytý nebo v případě papírotytu nalepený obrázek, na který se nanáší tiskařská barva a v tiskařském lisu, který se jmenuje satinýrka, tiskneme stejné, možná různě barevné obrazy. Potom jsme se dostali k dalším profesím, jako je maskér, scénograf, oděvní návrhář, restaurátor, fotograf. Nejdéle chlapcům a děvčatům trvalo, než si vzpomněli na sochaře.

Další moje otázka byla, kde a kdy se člověk začal výtvarně projevovat. Žáci hned začali mluvit o pravěku. Přemýšleli jsme o tom, proč pračlověk začal kreslit na skálu a vytvářet první tvary z hlíny a kamene.

obr. č. 7 Praveká nádoba

obr. č. 8 Pazourek

Odpovědi zněly: „Protože ho to bavilo...“, „...protože se nudil...“, „...aby to někdo další viděl“, „...počítali dny, dělali si kalendář, dorozumívali se“. Mluvili jsme o tom, co pračlověk znal a co viděl kolem sebe, jak žil a jestli něco cítil, v čem jsme si podobní. Zkoumali jsme, jaké nástroje měl k tvorbě v pravěku k dispozici, čím mohl tvořit a vyrábět. Snažila jsem se zjistit, jestli jsou žáci schopni si představit tak vzdálenou dobu. V páté třídě mají už o pravěku informace z vlastivědy, tak jsme mohli na tuto výuku navázat. Žáci mluvili o tom, že pralidé žili v jeskyních, v početných společenstvích, lovíli mamuty a antilopy, aby neumřeli hlady.

obr. č. 9 Altamira

obr. č. 10 Lascaux

Kůže zpracovávali na jednoduché oblečení. Dále žáci mluvili o tom, že pralidé museli lovit hlavně v létě a maso se snažili uchovávat na zimu, protože v zimě, podle žáků, nemohli pralidé lovit. „Proč myslíte, že v zimě nemohli lovit?“, ptala jsem se. „Protože hodně zvířat bylo zalezlých v norách, ale mamut byl venku i v zimě.“ Odpovídali žáci. Další moje otázky směřovaly k tomu, jestli měli pralidé nějaké pocity a city jako máme my. „Pravěký člověk měl asi rád svoje děti a ženu a zřejmě se i bál, třeba bouřky nebo hladu nebo duchů.“ Ptala jsem se, kdy tedy pračlověk kreslil, když musel skoro pořád lovit a ženy se staraly o děti a o oheň a vyráběly oblečení. „Kreslili, když byli najedený nebo když byla zima a byli schovaný v jeskyni“. Odpovídali žáci. Mluvila jsem s žáky o životě v pravěku, abychom došli k tomu, že pračlověk tvořil velmi jednoduše a používal k tvorbě jednoduché nástroje. Dále jsme o těchto kreslicích nástrojích mluvili. Ptala jsem se. „Čím asi pračlověk kreslil?“ Žáci odpovídali, že pračlověk měl ke kreslení ohořelý kus dřeva nebo

ostrým kamenem do skály ryl nebo používal kámen, který zanechával barevnou stopu. Ukázala jsem jim uhly, které dnes budeme používat, a řekla jsem, že uhel je vlastně také ohořelý kus dřeva. Praveký člověk mohl kreslit jen to, co viděl nebo to, na co často myslel nebo to, co znal, proto asi zobrazoval zvířata, protože bylo pro něho nejdůležitější ulovit zvíře a mít potravu. (Reader's Digest Výběr, Zaniklé civilizace, 2003) Dále jsem se ptala, jestli si myslí, že pračlověk kreslil proto, aby se to někomu líbilo, jestli mohl přemýšlet o tom, jestli to má správně nebo jestli ho za to někdo pochválí. Žáci odpovídali, že mu to bylo jedno, že prostě jen tak kreslil, co ho napadlo. Chtěla jsem, aby se uvolnili a přistoupili k práci bez strachu, že něco nebude dobře, proto jsem mluvila o tom, že se v těchto dvou hodinách výtvarné výchovy proměníme v pravěké lidi. Budeme pracovat jako oni, přestaneme přemýšlet, zda to máme dobře nebo špatně, hezké nebo ošklivé, jestli nás někdo pochválí nebo pokárá a budeme tvořit jen proto, že se nám chce. Budeme kreslit tak, jak umíme, protože pračlověk se kreslit neučil, kreslil jen to, co viděl kolem sebe a tak jak mu to šlo. Dále jsem mluvila o tom, že tihle lidé žili venku v přírodě a rozhodně nebyli čistí, takže nám nezáleží na tom, jestli naše kresba bude čistá.

Potom jsem žákům vysvětlila, že první hodinu budeme malovat na velký formát balicího šedého papíru a vytvoříme si kus skály. Připomněla jsem, jak se míchají barvy a zkusili jsme si to na kusech balicího papíru. Červená a modrá vytvoří fialovou, žlutá a modrá zelenou, červená a žlutá oranžovou a žlutá, červená a modrá hnědou barvu. Odstíny se nekonečně mění, podle množství přidávaných barev. Černou a bílou barvu jsme nepoužívali, chtěla jsem, aby žáci museli barvy co nejvíce míchat a užili si objevování nových odstínů. Ukázala jsem jim, že barvy mohou míchat rovnou na papíře, jak barva působí, když nanesu silnou vrstvu a jak malba vypadá, když nanesu barvu jen v slabé vrstvě a barvou prosvítá podklad. Řekla jsem, že barevný odstín mohou namíchat i na paletě a potom ho přenášet na papír.

Mluvili jsme o tom, že skála není jen černá nebo šedá, že kámen má spousty barevných odstínů.

obr. č. 11 Zelená skála

obr. č. 12 Hnědá skála

Povídali jsme si o tom, že na skálu prší, svítí sluníčko, fouká vítr, padá sníh, rostou na ní rostliny apod. Skála není hladká, ale její struktura je rozmanitá, jsou v ní různé praskliny, kámen je někde hladký, někde hrubý apod. Chtěla jsem, aby si žáci uvědomili, že skálu nemusí zobrazovat stále jen šedou barvou.

Malovali jsme na velký formát šedého balicího papíru, který jsme nejdříve důkladně zmačkali a potom zase rozložili, aby nám připomínal svou strukturou kámen. Pracovali jsme temperami a akrylovými barvami, nepoužívali jsme vůbec vodu. Používali jsme velké ploché štětce a molitanové houbičky. Žákům by se dobře pracovalo i s molitanovými válečky. V DDM je často používáme, ale ve škole je zatím nemáme. Práce s barvou je velmi bavila. Odsunuli jsme lavice a pracovali na zemi.

Během přestávky nám „skály“ uschly a my jsme utřeli barvu na zemi a připravili třídu na druhou hodinu, kdy jsme kreslili uhlem a rudkou.

Ke kresbě jsem mluvila jen krátce. Řekla jsem, že mohou kreslit špičkou, ale i plochou uhlu a ukázala jsem to. Pokud mám velký formát papíru a zaplním ho množstvím malých motivů, bude obraz zřejmě působit nepřehledně a divák nejspíš nebude vědět, na co se má dívat, co mu vlastně chceme ukázat. Moje doporučení bylo, rozmyslete si, co chcete kreslit, nakreslete to hodně velké a malé motivy kreslete až nakonec. Znova jsem mluvila o tom, že každý umělec tvoří sám za sebe a jeho obrazy jsou krásné tím, že je vytvoří jen on. Snažila jsem se říci, že každý z nás umí kreslit a malovat a má pracovat tak, aby ho to bavilo a nemusel pořád koukat k sousedovi, protože se snaží napodobit jeho práci.

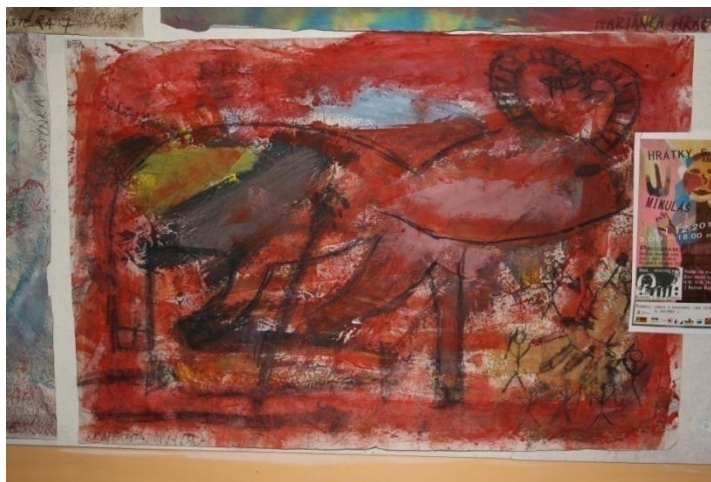
Myslela jsem si, že dvakrát čtyřicet pět minut nám na práci nebude stačit. Mám zkušenost jen s prací v DDM a to je dvakrát šedesát minut, ale čas nám stačil, i když jsme ho hodně potřebovali na úklid třídy a mytí štětců a houbiček. Po úklidu jsme ještě měli dost času na povídání nad vzniklými obrazy.

Většina žáků měla skálu červenou, což bylo zajímavé, protože před začátkem práce jsme si neukazovali obrázky jeskynních maleb. Chtěla jsem, aby chlapci a dívky motiv kresby na skálu vymysleli sami. Donesla jsem knihu dějin umění až při hodnocení práce a prohlíželi jsme si jeskynní malby na jihu Evropy (Pijoan, J. Dějiny umění, Praha, Odeon, 1977-84, 1.díl). Řekli jsme si, že na našem území se jeskynní malby nenašly a že významný nález je u nás Věstonická Venuše (Dějiny českého výtvarného umění, Academia, Praha, 1984, 1.díl)

obr. č. 13 Věstonická Venuše

Pan učitel nám řekl, že skály na jihu Evropy jsou červené, protože jsou složeny z pískovce s příměsí železa. Mluvili jsme o Věstonické Venuši a tím jsme se dostali k ideálu krásy. Povídali jsme si o tom, jaký byl v pravěku a jaký je dnes a proč. Žáci říkali, že v pravěku měly ženy „velký prsa a zadky“, protože musely hodně jíst, aby mohly rodit děti a přežily, když zrovna nebylo dost jídla. Dnes nemusíme tolik jíst, protože jídlo máme pořád. „A ženy už nerodí děti?“, ptala jsem se. „Ale můžou se kdykoliv najíst.“, zněla odpověď. „Ale možná, že některé ženy nebo dívky hladoví, přesto, že mohou jíst kdykoliv, jen proto, že si někde přečetly nebo slyšely, že moderní je být hubená, ale kdo to vymyslel? Možná, že to tak není, možná, že není potřeba být hubená a trápit se kvůli tomu hladem, možná není potřeba věřit všemu, co slyším v televizi nebo si přečtu v „Bravičku“. Co vy myslíte?“. „Možná, nevíme“, odpovídali žáci. Dále jsme tu debatu nerozvíjeli, protože náš čas se chýlil ke konci. Ještě jsme porovnali, jak působí kresba špičkou a plochou uhlu a že z některých prací je více cítit pohyb. Přišli jsme společně na to, že to způsobuje opakování podobných motivů. Všimli jsme si, že jsme lehce dosáhli dojmu kamene, aniž bychom složitě kreslili nebo malovali. Jeden žák při „natírání“ nechtěně papír roztrhl a měl tři roztřepené kusy papíru, všimli jsme si, že jeho práce ještě víc připomíná skálu s odlomenými kusy kamene.

obr. č. 14 Pravěký býk

obr. č. 15 Skála s odlomenými kusy kamene

obr. č. 16 Pravěcí lovci

Čtrnáct žáků ve třídě je na ZŠ neobvykle nízký počet. Pracovali na lavicích, které jsme předem zakryli igelitovými ubrusy. Hned reagovali na moje otázky, přestože jsme se neznali. Než začali malovat, asi čtyři žáci se mě ptali, jestli mohou pracovat dva na jednom obraze, což jsem jim nedovolila. Nikdo neměl převlečení, takže byli opatrní, aby se neumazali od barev a někteří se mě ptali, jestli „to“ půjde vyprat. Pracovali rychle, míchání barev si užívali a experimentovali. S kresbou neměli problém a kreslili i na čisté balicí papíry. Žáci zatím neumí zachytit pohyb a postavu v pohybu kreslí jen zepředu. Bylo by zajímavé

tuto schopnost s nimi cvičit, ne kresbou, ale např. s natrhanými kousky papíru (částmi těla), kterými by napodobovaly pohyb lidské postavy.

Měla jsem obavy z toho, že se s žáky neznám. Nikdy před tím jsem s nimi nepracovala. Nevěděla jsem, jestli se mi podaří je zaujmout a zbavit možných obav, že něco vytvoří špatně. Nevěděla jsem, jestli s nimi dokážu pracovat tak, aby se uvolnili. Doufala jsem, že při práci s velkými štětci na velký formát balicího papíru se děti uvolní a přestanou se příliš kontrolovat. Dále jsem nevěděla, jestli stihneme práci dokončit během dvou vyučovacích hodin, které trvají čtyřicet pět minut. Věděla jsem, že za tuto dobu ještě musíme stihnout uklidit třídu.

Žáci jsou tvořiví a komunikativní, hned reagují na otázky a doporučení. Víím, že je rozdíl připravit jednu dvouhodinovku nebo připravovat práci na každý týden. S touto třídou by se dalo dobře pracovat i na ucelenější práci, jako je projekt nebo výtvarná řada. Podle mého názoru, velká energie se musí vynaložit na ztišení dětí, nejde zřejmě připravit každou hodinu tak, aby všechny pracovaly s takovým zaujetím, že by se zapomněly mezi sebou bavit.

Další velká část energie se vynaloží na vysvětlení toho, že je dobré pracovat sám za sebe a tvořit originální práci. Myslím, že tvorbu brzdí i to, že děti nemají převlečení a často myslí na to, aby neumazaly sebe nebo něco ve třídě. Domnívám se, že pokud by třída byla zřízena jako ateliér, bylo by to velké ulehčení práce pro učitele výtvarné výchovy, přeci jen je to specifický předmět, který vyžaduje specifickou „laboratoř“. Rovněž by pomohlo, kdyby učitel mohl pomůcky a práce nechávat v ateliéru a nemusel je neustále přenášet.

Žáci prvního stupně se nechali poměrně snadno zaujmout a přivést k tvorbě.

2.3 *Náslechy na ZŠ*

V této části první kapitoly popíši dvě hodiny náslechu výtvarné výchovy, kterých jsem se účastnila v hodinách kolegy. V průběhu náslechu jsem si dělala terénní poznámky a z nich pak tvořila reflexi.

Stejní žáci, se kterými jsem pracovala na obrazech pravěku, pracovali se svým třídním učitelem na tvorbě letadel.

V říjnu 2012 probíhal ve škole projekt „Letectví a kosmonautika“. Projektový den proběhl 23. října, kdy žáci prezentovali svou práci.

Třída byla na výletě na letišti ve Kbelích. Žáci byli rozděleni na skupiny po čtyřech. Každá skupina zjišťovala informace o jednom letadle. Na základě zjištěných informací měli za úkol vytvořit práci, kterou budou prezentovat při projektovém dnu v 1., 2. a 3. třídách.

Žáci kreslili na čtvrtku formátu A4 trup letadla a vybarvovali ho pastelkami. Letadla kreslili podle fotek letadel a raketoplánů. Na čtvrtku si nakreslili i křídla a opět je vybarvovali pastelkami. Pokreslené letadlo prořízli uprostřed a otvorem prostrčili křídla. Části letadla slepovali lepicí páskou. Každý žák vytvořil vrtulník a dopravní letadlo. Vrtule připevňovali na špejle a potom je lepili lepicí páskou k trupu letadla. V této hodině žáci letadla už dokončovali, ve druhé části výtvarné výchovy dostali nové zadání.

Další téma, kterým se měli žáci zabývat, bylo „Raketoplán letí k planetě“. Dostali čtvrtku formátu A3, nejdříve měli předkreslovat tužkou a potom pracovat temperou. Před začátkem práce si na toto téma nepovídali, ale nevím, jestli nemluvili s panem učitelem někdy dříve, třeba v rámci projektu Letectví a kosmonautika. Žáci se začali vyptávat, jak vypadá raketoplán, a dostali odpověď, že se mají jít podívat na nástěnku, kde jsou fotky letadel, raket a raketoplánů a že raketoplán je kříženec rakety a letadla. Další jejich otázky, se podle mého názoru, daly využít k vytvoření velmi zajímavé práce. Pro zajímavost zde uvádím některé otázky žáků: „*Můžu udělat mimozemšťany?*“, „*Můžu namalovat dvě planety?*“, „*Může být raketa porouchaná?*“, atp. Většinou dostali odpověď, že zadání je jasné, musí namalovat jednu planetu a jeden raketoplán a podívat se na nástěnku, jak raketoplán vypadá a nevymýšlet si. Žáci tedy nejdříve předkreslovali tužkou a potom vybarvovali temperami. Neustále se ptali, jestli je to dobře, bavili se mezi sebou a pořád se snažili mít práci stejnou jako jejich spolužák nebo soused v lavici. Stále také dávali pozor, aby se neumazali.

Podle mého názoru formát papíru A3 byl dost malý na práci s temperou. Výsledné práce byly nakonec všechny stejné. V levém dolním rohu bylo letadlo-raketa, v pravém horním rohu byla kulatá planeta a pozadí bylo vymalováno tmavě modře.

obr. č. 17 Raketoplán v noci

obr. č. 18 Raketoplán letí k hnědé planetě

Celý školní rok, každý měsíc probíhá ve škole projekt na jiné téma, např. v říjnu „Letectví a kosmonautika“. Všechna témata spojuje celoroční téma „21.století“. K tématům se nepracuje jen ve výtvarné výchově, ale ve všech ostatních předmětech. Pokud bych se chtěla ve výtvarné výchově věnovat souvislé výtvarné práci a zároveň každý měsíc vytvořit s dětmi práci v rámci školního projektu, neměla bych na jedno z výše uvedeného dostatek času.

Během školního roku bych chtěla děti provést výtvarným uměním od pravěku až do současnosti. Chtěla bych je seznamovat s výtvarnými díly a několikrát je ve školním roce vzít do galerií a na výstavy. Dále bych celý rok pracovala na výtvarných technikách, které bych žákům ukazovala a zkoušela je s nimi. Snažila bych se práci přizpůsobit věku a snažila bych se, aby pracovali co nejsamostatněji a co nejvíce do práce vnášeli své nápady a zkušenosti. Moje práce s žáky by celý školní rok na sebe navazovala.

Výtvarnou výchovu mají všechny třídy dvě hodiny týdně, což je osm hodin za měsíc. Často práci za dvě vyučovací hodiny s dětmi nestihnu, proto bych těžko uměla spojit práci na měsíčním projektu a práci svojí. Snažila bych se proto domluvit s paní ředitelkou na případných alternativách. Snažila bych se docílit toho, abych nemusela každý měsíc odevzdávat „výrobky“ k projektu a do práce ve výtvarné výchově bych zařadila jen některá témata.

3 Srovnání vzdělávacích dokumentů pro ZŠ a DDM

V této kapitole představím a stručně srovnám Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP) pro ZŠ (školní vzdělávací program ze školy, kde jsem byla na náslehu - ŠVP) a vzdělávací program DDM. Budu hledat shody a rozdíly mezi oběma dokumenty a uvažovat o tom, jak tyto dokumenty ovlivňují práci učitele / lektora výtvarné výchovy – co vyučuje a jakým způsobem vyučuje.

3.1 Rámcový vzdělávací program pro ZŠ

Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP)

Do vzdělávání v České republice byl na základě zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zaveden systém více úrovní tvorby vzdělávacích programů.

Na státní úrovni jsou zpracovávány rámcové vzdělávací programy (RVP) pro jednotlivé obory vzdělání. Tyto programové dokumenty konkretizují obecné cíle vzdělávání, specifikují klíčové kompetence důležité pro rozvoj osobnosti žáků, vymezují věcné oblasti vzdělávání a jejich obsahy, charakterizují očekávané výsledky vzdělávání a stanovují rámce a pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů, včetně učebních plánů.

Na základě rámcových vzdělávacích programů a pravidel v nich stanovených si jednotlivé školy vytvářejí své realizační programové dokumenty – školní vzdělávací programy. Dosud byly vydány rámcové vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání, pro základní vzdělávání (včetně programu pro základní školu speciální), pro 279 oborů středního vzdělávání, včetně konzervatorií, pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky a pro základní umělecké školy.

V čem tkví rozdíl mezi školními vzdělávacími programy a klasickými osnovami?

Hlavní rozdíl mezi klasickými osnovami a školním vzdělávacím programem je v tom, že dosavadní učební osnovy byly totožné pro všechny školy v republice. Vycházely z určitého průměru podmínek, průměru úrovně žáků a z tradičního nastavení vyučovacích předmětů v učebním plánu. Jejich cílem pak bylo osvojení učiva a zhodnocení, do jaké míry ho žák zvládl a zda je schopen ho reprodukovat.

Rámcový vzdělávací program oproti tomu stanovuje jen základní požadavky ze strany státu. Tyto základní požadavky si pak každá škola konkretizuje ve svém školním vzdělávacím programu. Školy musí respektovat základní požadavky vyplývající z rámcových programů, ale v zásadě mají možnost stavět svůj školní vzdělávací program přesně na podmínky své školy, zkušenosti učitelů, skladbu žáků, jejich zájmy, případně požadavky rodičů a pomocí volné časové dotace dotvářet zaměření výuky.

Podstata změny však netkví jen v možnosti změny dokumentu, ale především ve způsobu jeho realizace, tj. v přístupu k žákům, jejich motivaci, v příznivé a atmosféře, ve vytváření prostoru pro aktivní zapojení do výuky, pro samostatné hledání, tvoření, zkoušení atd.

Předmět Výtvarná výchova je v Rámcovém vzdělávacím programu umístěna do vzdělávací oblasti Umění a kultura spolu s Hudební výchovou. Cílem této vzdělávací oblasti je směřovat vzdělávání k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáka prostředky, z nichž se většina více či méně vztahuje i k požadavkům rozvoje tvořivosti. Prostředky tohoto rozvoje jsou např. vedení žáka k učení se prostřednictvím vlastní tvorby, k rozvíjení tvůrčího potenciálu, k tvořivému přístupu ke světu, k možnosti aktivního překonávání stereotypů, zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a chápání procesu

tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohotvárném světě.

Výtvarná výchova se v RVP profiluje jako práce s vizuálně obraznými znakovými systémy, které jsou nezastupitelným nástrojem poznávání a prožívání lidské existence. Tvořivý přístup k práci s nimi, při tvorbě, vnímání a interpretaci vychází zejména z porovnávání dosavadní a aktuální zkušenosti žáka a umožňuje mu uplatňovat osobně jedinečné pocity a prožitky. V etapě základního vzdělávání je výtvarná výchova postavena na tvůrčích činnostech- tvorbě, vnímání a interpretaci. Tyto činnosti umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání, cítění, myšlení, prožívání, představivost, fantazii, intuici a invenci. K jejich realizaci nabízí výtvarná výchova vizuálně obrazné prostředky nejen tradiční a ověřené, ale i nově vznikající v současném výtvarném umění a v obrazových médiích. Uvedené tvůrčí činnosti, založené na experimentování, jsou obsahem tří domén- rozvíjení smyslové citlivosti, uplatňování subjektivity a ověřování komunikačních účinků vnímavosti, do nich je učivo výtvarné výchovy členěno. V kurikulárních dokumentech bylo až do RVP zvykem dělit výuku podle témat. V RVP je ale výuka dělena podle tzv. dílčích výstupů, tedy podle toho, co by měl žák po výuce umět a znát. Výuka je dělena do dvou stupňů, na první a druhý, ty na sebe postupně navazují právě skrze dílčí výstupy. Vyučující výtvarné výchovy dnes tedy nemůže vyučovat podle RVP, musí si jednotlivé dílčí výstupy sám rozepsat a dotvořit do podoby školního vzdělávacího programu. Ten může být dále konkretizován tematickým plánem. Tato podoba RVP klade na vyučujícího nároky, vyučující by měl být aktivní a angažovaný, měl by svou výuku sám plánovat a tvořit a také musí jazyku RVP rozumět.

Podle mého názoru nám RVP dává rámeček které vědomosti a dovednosti by si měl žák osvojit a v kterém období jeho školní docházky by se tak mělo stát. RVP nám jako učitelům dává, podle mého názoru, velkou volnost při volbě témat a přípravě výtvarných aktivit.. Tato volnost vyžaduje od učitele velkou kreativitu a informovanost o výtvarném umění. Vždy si musí uvědomit proč zvolil zrovna aktivitu,

kterou zvolil a čeho chce v té konkrétní hodině „výtvarky“ dosáhnout. Co chce žákům sdělit nebo k čemu je chce inspirovat.

Nyní vyberu tři příklady učiva pro 1.stupeň Základní školy a ilustruji je příklady výtvarných aktivit, které bych pro osvojení tohoto učiva zvolila.

1.stupeň

1.období- očekávané výstupy:

Žák rozpoznává a pojmenovává prvky vizuálně obrazového vyjádření-linie, tvary, barvy, světlostní poměry, objekty, porovnává je a třídí na základě odlišností vycházejících z jeho zkušeností, vjemů, zážitků a představ.

Interpretuje podle svých schopností různá vizuálně obrazná vyjádření.

Téma:

Světlostní poměry:

Vyfotografovala bych obličej žáků. Jejich fotografie bych vytiskla černobíle. Povídala bych si s žáky nad fotografiemi a ukázala bych jim, kolik odstínů černé barvy fotografie obsahuje. Portréty žáků bych vertikálně rozstříhla, nalepila na čtvrtku jen jednu polovinu. Druhou polovinu by žáci dokreslili tužkou a snažili by se zachytit odstíny černé barvy. Pokud by se ukázalo, že portrét je pro žáky moc složité téma, nafotila bych nebo naskenovala jednoduché předměty, vytiskla bych je opět černobíle. Žákům bych dala jen části vytisknutých obrázků a měli by za úkol předměty dokreslit.

obr.č.19 Milan Maur Stromy

obr. č.20 Jiří Šigut Orobinec fotografie

Žákům bych připravila pro inspiraci ukázky prací současných autorů, kteří se zabývají tématem světla a stínu.

Téma:

Barvy:

Žákům bych dala za úkol přinést si dostatek látek nebo oblečení a sestavovali by barvy k sobě tak, aby vytvořili kompozici co nejvíce

kontrastní a kompozici co nejvíce sladěnou. Další úkol by byl procvičit si míchání barev. Připomenout si barvy základní a namíchat z nich co nejvíce odstínů. Během práce by měli žáci za úkol zjistit, které uspořádání barev je jim bližší. Dále by žáci vytvořili obraz, kde by použili uspořádání barev tak, jak jim to je nejpříjemnější.

obr.č.21 Jakub Špaňhel Katedrály

obr.č.22 Lubomír Typlt

Na obrazech Jakuba Špaňhela a Lubomíra Typlta bych se pokusila žákům přiblížit barevné kontrasty a soulady.

Téma:

Různá vizuálně obrazná vyjádření:

Mluvila bych s žáky o kresbě malbě, grafice, architektuře, sochařství. Ukázala bych jim fotografie děl vytvořených různými výtvarnými technikami. Seznámila bych je s možností techniky kombinovat. Dostali by úkol najít a na fotografii přinést příklady děl vytvořených různými technikami a najít autora, který používá techniku kombinovanou. Dále by měli za úkol přinést fotografie příkladů architektury a sochařství. Dalším úkolem žáků by bylo vytvořit svůj obraz, kde by použili kombinovanou techniku.

K vytvoření těchto tří příkladů výtvarných aktivit mě inspirovaly webové stránky Standardy vzdělávacích oborů základního vzdělávání. Tyto webové stránky jsou, podle mého názoru velmi přínosné, protože obsahují konkrétní příklady výtvarných aktivit.

Dále bych ráda uvedla ukázkou Školního vzdělávacího programu Základní školy, kde jsem provedla následky a tuto ukázkou okomentovala.

ŠVP (dále jen ŠVP) pro předmět Vv v 5. Ročníku

Měsíc září

Učivo: Barvy studené a teplé, přírodní materiál, barevná škála

Kompetence: Využívat klasifikaci barev, světlostní a teplotní kontrast, chápat výrazové vlastnosti barev

Mezipředmětové vztahy: Pracovní činnosti- výroba dožínkového věnce.

Měsíc říjen

Učivo: Výtvarné umění a životní prostředí. Kombinované techniky.

Koláž, práce dekorativní.

Kompetence: Řešit přiměřené úkoly v plošných i prostorových pracích, uplatňovat fantazii a představivost.

Mezipředmětové vztahy: Prostorové, trojrozměrné obrazce- geometrie.

Měsíc listopad

Učivo: Dekorativní práce, přírodniny, kontrast přírodních materiálů, tvoření dle fantazie.

Kompetence: Orientovat se v řazení prvků, v tvarové a barevné kompozici, řešit dekoraci v ploše, synchronie a asymetrie

Mezipředmětové vztahy: Vycházka do přírody, pozorování změn- přírodověda.

Pranostiky- Na Saturnina skučí meluzína.

V měsíci září ŠVP obsahuje jako učivo barvy, k tomuto tématu by se dala použít výtvarná aktivita, kterou jsem uvedla jako příklad učiva na základě RVP-barvy. K tématu barev se, podle mého názoru nehodí výroba dožínkového věnce. V pracovních činnostech bych například navrhla naučit žáky jednoduchý steh a sešít barevné kusy látky tak, aby byly zkombinované stejně jako obraz, který vytvořili ve výtvarné výchově.

V měsíci říjnu přesně nerozumím termínu Výtvarné umění a životní prostředí. K tomuto tématu bych použila výtvarnou aktivitu navrženou na základě studia RVP – různá vizuálně obrazná vyjádření.

Termín-dekorativní práce bych nepoužívala, opět nevím, co si mám pod tímto termínem představit. Koláž by žáci mohli vytvořit na téma- různá vizuálně obrazná vyjádření. S prostorovými obrazci se žáci mohou seznámit při hledání příkladů z architektury nebo sochařství.

V měsíci listopadu bych opět nepoužívala termín dekorativní práce. Do kompozice bych zařadila jednodušší tvary než jsou přírodniny, např. knihy, nádoby apod.

Myslím, že ŠVP nás jako učitele nemusí při práci svazovat. Pokud bych s jeho obsahem měla při práci problém, vypracovala bych si

svůj plán výtvarných aktivit a snažila bych se paní ředitelce vysvětlit svou představu o výuce výtvarné výchovy a domluvit se s ní, jak bych mohla výuku přizpůsobit její i mojí představě.

3.2 *Vzdělávací dokumenty DDM*

Nyní představím celoroční vzdělávací plán DDM Praha 2, Slezská 21, kde již čtvrtým rokem pracuji jako lektorka výtvarného kroužku.

Výtvarná dílna Vinohrady má jen velmi jednoduchý vzdělávací plán na jeden školní rok. Tvoří ho vedoucí výtvarné dílny spolu s lektory a předkládá ho ke schválení řediteli DDM. Dokument vypadá takto.

Předškolní děti 4-7 let

Práce na celoročním tématu“ Zvyky a zlozvyky“

Seznámení se s výtvarnými technikami podle věku

Stříhání, lepení, malování, kreslení, tisk

Pracovní návyky „ Jak pracovat s výtvarným materiálem“

Úklid pracoviště, nářadí

Lidové tradice: výzdoba DDM, vánoční a velikonoční téma

Účast na výtvarných soutěžích

Výstavy prací

Školní děti 6-10 let

Rozvíjení výtvarných technik v celoročním tématu „Zvyky a zlozvyky“

Osvojení technik dostupných pro 1. Stupeň základní školy

Inspirace výtvarným uměním
Malba, kresba, grafika, kombinované techniky
Pracovní návyky „Jak pracovat s výtvarným materiálem“
Úklid pracoviště, nářadí
Experiment s papírem: kašírování, koláž
Lidové tradice: výzdoba DDM, vánoční a velikonoční téma
Účast na výtvarných soutěžích
Výstavy prací

Školní děti 10-15 let

Seznámení s různými technikami
Kresba, malba, grafika, kombinovaná technika
Práce na celoročním tématu „Zvyky a zlozvyky“
Nové techniky (perokresba, malba, koláž, kašírování, suchá jehla, linoryt.....)
Pracovní návyky „Jak pracovat s výtvarným materiálem“
Úklid pracoviště a nářadí
Výstavy prací
Účast na výtvarných soutěžích
Diskurs umění a vzdělávání, Projekt ve výtvarné výchově

Výtvarná dílna Vinohrady se účastní mnoha výstav dětských výtvarných prací a má mnoho ocenění. Lektoři mají při své práci velkou volnost a v podstatě záleží na nich co do své práce s dětmi zařadí. Vedoucí výtvarné dílny většinou jen navrhuje jaké výtvarné aktivity by chtěla do práce lektorů zařadit. Do práce lektorů skoro nezasahuje. Zasáhla by jen v případě, pokud by některý lektor neplnil své povinnosti a žákům by se dostatečně nevěnoval. Finanční ohodnocení lektorů je velmi nízké. Pokud získají ceny na výtvarných soutěžích na jejich ohodnocení se to nijak neprojeví. V rámci výtvarné dílny se mohou ve

svém oboru vzdělávat absolvováním kurzů pořádaných DDM. Vedoucí výtvarné dílny se snaží zajistit lektorům dobré podmínky pro práci dostatkem výtvarného materiálu a instrumentů. Vzájemné setkávání lektorů přispívá k povědomí o současném umění a výstavách.

Pro práci v kroužcích si pro každý rok vytvořím plán, protože chci, aby práce na sebe celý rok navazovala. Ujasním si čeho chci při výuce dosáhnout a kterých výstav se s žáky zúčastním. V letošním roce jsem chtěla žákům jednoduchým způsobem přiblížit dějiny výtvarného umění, zároveň jsme se celý rok věnovali zkoumáním toho, jak znázornit pohyb, hlavně pohyb lidského těla. Zúčastnili jsme se výstavy pořádané DDM Praha 2 Zvyky a zlozvyky a výstavy Hrátky s čerty v Praze Bubenči.

Velkou výhodou při práci v DDM je fakt, že většina žáků navštěvujících výtvarné kroužky má o „výtvarku“ zájem, takže je snadné je zaujmout a nadchnout. Účast na výstavách žáci vnímají jako motivaci. Dále přínosem v práci je zájem rodičů o práce dětí.

4 Učitelovo pojetí výuky

V předchozích kapitolách jsem představila různé typy textů, které jsou podkladem pro mé uvažování o učitelově pojetí výuky (Mareš, 1996; Slavík, 1996; Svatoš, 1996; Švec, 1996 Učitelovo pojetí výuky). Byly to reflexe vlastní pedagogické zkušenosti, postřehy z výuky kolegů, popisy výuky, záznamy výroků žáků a vyučujících, poznámky z RVP a ŠVP a vzdělávacího plánu DDM a také řada obrázků, jak z výuky, tak z oblasti umění a vizuální kultury. Nyní se pokusím tyto texty analyzovat pomocí několika odborných pojmů z didaktiky a teorie výtvarné výchovy, které se vztahují k učitelovu pojetí výuky. Pomocí této analýzy se dále pokusím definovat své pojetí výuky výtvarné výchovy v DDM a porovnat ho s pojetím výuky, která jsem viděla u svých kolegů.

(Jiří Mareš, Jan Slavík, Tomáš Svatoš, Vlastimil Švec str.12,)

„Učitelovo pojetí výuky (Mareš, 1986, 1990, Kulič, 1992, Slavík, Čapková, 1994, Švec, 1995aj.) tvoří základ pro učitelovo uvažování o pedagogické skutečnosti i pro jeho pedagogické jednání. Učitelovo pojetí výuky je komplexem, který integruje do svébytného celku řadu dílčích složek. Učitelovo pojetí výuky se vyznačuje řadou vlastností. Můžeme říci, že je:-implicitní, neboť nemá obvykle podobu výslovně řečených a detailně propracovaných zásad.“

Uvědomila jsem si na základě tohoto textu, že jsem vždy cítila, že potřebuji pro svou práci určitá pravidla, která jsem si nikdy úplně nedefinovala. Potřebuji, aby tato pravidla byla pružná a mohla se postupně přizpůsobovat současné situaci při vyučování. Současným potřebám a požadavkům mým a požadavkům mých žáků.

(Jiří Mareš, Jan Slavík, Tomáš Svatoš, Vlastimil Švec str.12,)

„-subjektivní, neboť souvisí se zvláštnostmi osobnosti, vede k individuálnímu stylu činnosti“ Přestože spolupracuji se svými kolegy a zajímají mě jejich zkušenosti, mám svůj vlastní styl, ve kterém velmi inklinuji k současnému výtvarnému umění. Nekladu tak velký důraz na

výtvarné techniky. Nechci přebírat výtvarné aktivity od svých kolegů, ale chci se jimi nechat inspirovat.

(Jiří Mareš, Jan Slavík, Tomáš Svatoš, Vlastimil Švec str.12,)

„-spontánní, neboť zpravidla vzniká a proměňuje se na základě životních zkušeností, klíčových událostí v profesionální kariéře, je zatím relativně málo ovlivněno negraduální přípravou i dalším vzděláváním učitelů“.

Na začátku své práce v DDM jsem ještě nad pojetím mé výuky nepřemýšlela. Musela jsem si nejdříve osvojit pravidla a způsob práce v této instituci. Hodně jsem se zajímala o práci svých kolegů. Snažila jsem se účastnit všech soutěží a ještě tvořit k příležitostem jako jsou vánoce a velikonoce. Postupem času jsem si teprve nacházela svůj rytmus. Pochopila jsem, že pro mě není tak důležité zúčastnit se všech soutěží a vždy vytvořit přání k vánocům, ale potřebuji, aby práce na sebe celý rok navazovala a směřovala ke konkrétnímu cíli.

(Jiří Mareš, Jan Slavík, Tomáš Svatoš, Vlastimil Švec str.12,)

„-relativně neuvědomované, neboť učitel je obvykle vědomě nerozebírá, promyšleně nekontroluje, jeho pojetí funguje spíše bezděčně“
Myslím, že i když si učitel příliš své pojetí neuvědomuje, jeho práce časem získá osobitý styl, na který si jeho žáci zvyknou. Navzájem se lépe poznají. V DDM tento jev dobře funguje. Žáci lektora poznají a když jim jeho styl práce vyhovuje, přihlašují se do jeho kroužku i v dalších školních rocích. Pokud učitelovo pojetí výuky funguje, má každý rok obsazené své kurzy, proto se, myslím, příliš nezamýšlí, nad fungováním svého pojetí výuky. Při práci na základní škole se „podle mého názoru“ učitel více zamýšlí nad funkčností svého pojetí výuky. Nastávají totiž situace, kdy učitel necítí, že žáky jeho výuka zajímá nebo si zrovna není jistý, že se jeho cíle naplňují a potřebuje se ujistit o smyslu své práce.

(Jiří Mareš, Jan Slavík, Tomáš Svatoš, Vlastimil Švec str.12,)

„-orientované, neboť zahrnuje kladné, neutrální či záporné hodnocení, učitel něco přijímá, něco jej nechává lhostejným, něco odmítá“.

Tento bod souvisí s bodem-subjektivní, kdy každý učitel směřuje ke svému osobitému stylu práce.

(Jiří Mareš, Jan Slavík, Tomáš Svatoš, Vlastimil Švec str.12,)

„-stereotypní, neboť mívá ustálený průběh, malou variabilitu, malou pružnost a přitom se tváří jako „optimální“ pro dané jedince“.

Je jistě těžké pro učitele své pojetí výuky změnit.

(Jiří Mareš, Jan Slavík, Tomáš Svatoš, Vlastimil Švec str.12,)

„-relativně stabilní, neboť odolává vnějším zásahům a pomalu se mění v čase“.

Tento bod souvisí s bodem –stereotypní.

(Jiří Mareš, Jan Slavík, Tomáš Svatoš, Vlastimil Švec

r.13,)“Učitelovo pojetí výuky se skládá (Mareš 1987, 1990) z těchto dílčích pojetí:

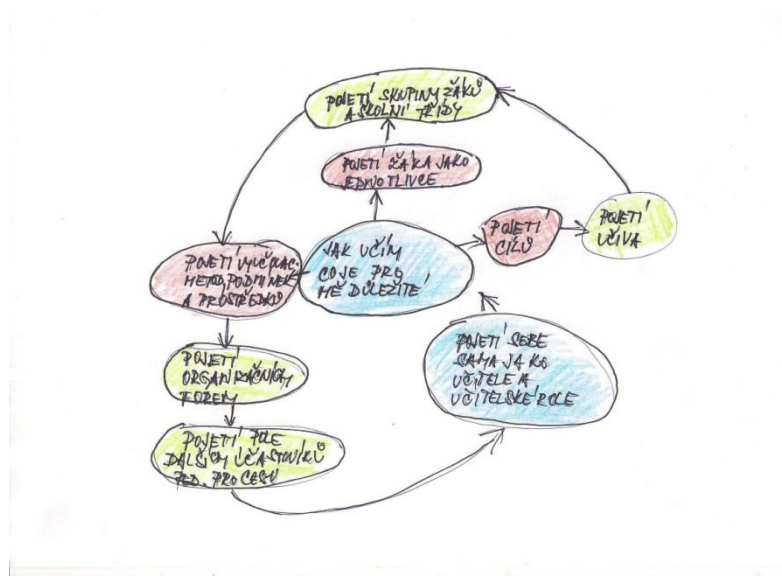
- pojetí cílů
- pojetí učiva
- pojetí organizačních forem
- pojetí vyučovacích metod, podmínek a prostředků
- pojetí žáka jako jednotlivce, jeho učení a rozvoje
- pojetí skupiny žáků a školní třídy
- pojetí učitelské role a sebe sama jako učitele
- pojetí pole dalších účastníků pedagogického procesu (kolegů ve sboru, nadřízených, rodičů apod.)“

Podle těchto dílčích pojetí se v další kapitole pokusím analyzovat vlastní vyučovací styl.

4.1 Analýza vlastního vyučovacího stylu

V této kapitole se pokusím o popis svého vyučovacího stylu. Je to úkol náročný, protože jsem v tuto chvíli jediným divákem své vlastní výuky, svého přístupu k navrhování, organizování a realizaci výuky a musím „od sebe dostatečně odstoupit, abych vůbec sebe uviděla“. A to je v důsledku vlastně nemožné, ale přesto je to pro práci učitele nebo lektora výtvarné výchovy nesmírně důležité. A to proto, že jedině pomocí odstupu a zpětného pohledu a kritického pohledu na svou práci se mohu jako vyučující dále vyvíjet, zdokonalovat se a tím zvyšovat kvalitu své výuky.

V následujícím přehledu uvádím strukturu pojmů, pomocí nichž jsem se dívala na svůj vyučovací styl. Tyto pojmy mi pomáhaly pojmenovávat základní tvar mého vyučování a pomáhaly mi hledat odpovědi na otázky: Jak vzniká / vznikalo mé pojetí výuky? Jakými faktory je mé pojetí ovlivňováno? Jak mé pojetí ovlivňuje vzdělávací proces žáků ve Vv?

obr.č.23 Pojmová mapa

Pojetí cílů je pro mě jedno z nejdůležitějších pojetí. Musím vědět kam ve své práci směřuji a co je pro mě důležité, méně důležité a na čem mi při výuce nezáleží.

„Žák rozpoznává a pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření jako linie, bod, tvar, barva, světlo, proporce, plocha, objekt, prostor, povrch- struktura.

Zná možnosti vizuálně obrazného vyjádření ve vztahu k celku jako plošné vyjádření, objemové vyjádření, prostorové vyjádření.“

Zná prostředky použitelné k vizuálně obraznému vyjádření. Tyto cíle jsem vybrala z RVP a jsou pro mě rámcem toho, co bych žáky chtěla naučit. Tyto body považuji za důležité a dávají nám velký prostor v tvorbě výtvarných aktivit.

„Zná profese, které se vztahují k výtvarné výchově.“ Toto je cíl, který jsem našla během svého vyučování v páté třídě základní školy. Chtěla bych, aby si žáci uvědomily, že výtvarná výchova není jen předmět ve škole.

„Seznamuje se s příběhem výtvarného umění a s jeho osobnostmi.“ Seznámení žáků s dějinami umění způsobem přiměřeným jejich věku je pro mě jeden z nejdůležitějších cílů mé práce. Stejně jako přiblížení žákům současné výtvarné umění.

„Pracuje a tvoří bez zábran a strachu.“ Tento cíl je pro mě opět jeden z nejdůležitějších. V DDM není tak obtížné děti přesvědčit, že mohou tvořit bez zábran, ale na základní škole není tolik prostoru splnit tento cíl.

„Před začátkem práce uvažuje, jaké prostředky by byly vhodné použít k jeho vyjádření. Do tvorby vnáší své postupy a nápady“ Tento cíl vyžaduje od učitele, aby žáky seznámil s dostatečným množstvím vyjadřovacích prostředků, což není vždy lehké. Sama raději pracuji s kresbou, malbou, grafikou a modelováním. Je pro mě obtížné pracovat s počítačem.

„Pracuje samostatně.“ Tento bod souvisí s bodem-pracuje samostatně a bez zábran. Je důležité, podle mého, názoru žákům

připomínat, že je důležité pracovat sám za sebe a nesnažit se napodobovat práci někoho jiného. Samostatná práce nám přináší radost z tvorby, což je také velmi důležitý cíl mojí práce.

Pojetí učiva se mi hodně propojuje s RVP a ŠVP i když bych si ráda vytvořila ještě svůj plán výuky, který bych na ZŠ ráda konzultovala s paní ředitelkou. RVP je pro mě dokument, který má smysl a dává mi dostatek prostoru pro můj styl výuky.

Rozvíjení smyslové citlivosti.

Uspořádání objektů do celků.

Reflexe a vztahy zrakového vnímání k vnímání ostatními smysly.

Smyslové účinky obrazných vyjádření.

Uplatňování subjektivity.

Typy vizuálně obrazných vyjádření.

Přístupy k vizuálně obrazným vyjádřením.

Ověřování komunikačních účinků.

Proměny komunikačního obsahu, záměry tvorby a proměny obsahu vlastních vizuálně obrazných vyjádření i děl výtvarného umění.

Všechny tyto body jsem převzala z RVP a příklady výtvarných aktivit jsem uvedla v kapitole 2.1. Rámcově vzdělávací program pro ZŠ.

Pojetí organizačních forem, podle mého názoru, může výtvarnou výchovu zviditelnit a zlepšit její kvalitu. Toto pojetí není pro mě na prvním místě. Pokud by se mi výuka dařila a měla bych zpětnou vazbu, potom bych se zamýšlela nad spoluprací s ostatními kolegy a chtěla bych, aby se žáci účastnili výstav. Dále bych se snažila, aby se rodiče a veřejnost začali více zajímat o naši výtvarnou činnost. Přihlašovala bych práce dětí do výtvarných soutěží.

Vyučovací metody, podmínky a prostředky jsou pro mě důležité, ráda bych se o vyučovacích metodách dozvíдалa více informací, např. prostřednictvím seminářů.

Pojetí žáka jako jednotlivce je pro mě stejně důležité jako pojetí cílů. Myslím, že ve výtvarné výchově je jeden z nejdůležitějších faktorů

respektovat individualitu a osobitý přístup jednotlivých žáků. Až poté bych se zajímala o celou skupinu žáků.

V rámci celé třídy, později možná celé školy bych se pokusila najít motivaci a společný cíl.

Pojetí sebe sama jako učitele není lehké sledovat, ale toto pojetí pro mě znamená že, učitel inspiruje a nabízí možnosti, které je možné použít pro dosažení cíle, tyto možnosti nejsou neměnné, žáci mají nacházet své způsoby, jak cíle dosáhnout. Učitel je pozorovatel a inspiruje, zároveň se nechává inspirovat žáky, vedou mezi sebou nekončící rozhovor a snaží se nacházet podobný pohled na svět a umění. Já osobně chci žáky inspirovat, nsvazovat je při jejich vyjadřování se. Ráda bych jim pomohla orientovat se v současném výtvarném umění a tak se i sama v tomto směru rozvíjet.

Pojetí dalších pedagogických pracovníků a rodičů je pro mě důležité z hlediska spolupráce a zviditelnění předmětu výtvarná výchova, není to mé nejdůležitější pojetí. Ráda bych se svojí prací podílela na rozvíjení mezipředmětových vztahů, tím i spolupráce s ostatními kolegy a zviditelňování výtvarné výchovy

4.1.1 Syntéza: jak vyučuje Simona Drábová?

Při rozboru textů z první kapitoly a pomocí výše uvedené analýzy shrnuji svůj vyučovací styl takto:

Pokud se zaměřím na to, jak pojmám cíle, myslím, že nejčastěji sleduji emoce, pocity žáků. Snažím se podporovat jejich osobitý styl vyjadřování. Chci, aby pracovali beze strachu. Nekladu důraz na čistotu prací. Často upozorňuji na to, že práce každého z nás je jiná, žádné dvě práce nebudou totožné. Jsem si vědoma toho, že někdy mohou být žáci unaveni, ale snažím se je motivovat k tvorbě. Dále kladu důraz na přístup žáků k práci, snažím se podporovat jejich samostatnost, odvalu a radost z tvorby. Často používám téma dějin umění. Nejméně jsem mluvila o

technikách a řemeslných záležitostech. Techniky žákům nabízím, ale nepředkresluji, snažím se, aby na způsob práce přišli sami.

Pojetí učiva hodně souvisí s pojetím cílů. Zde na prvním místě mluvím o dějinách umění. Potom mluvím o kresbě, o kresebných prostředcích. Snažím se podporovat odvahu při tvorbě. Snažím se o komunikaci. Výtvarnou techniku žákům navrhuji, ale chci, aby věděli, že pokud vymyslí k vytvoření své práce jiný způsob vyjádření, než který jsem navrhovala já, mohou ho většinou použít. Jednou jsem v souvislosti s kresbou mluvila o kompozici. Experimentovali jsme s mícháním barev a vyjádřením pohybu kresbou.

Myslím, že umím žáky inspirovat a nadchnout. Ráda experimentuji a nechávám se inspirovat žáky a jejich nečekanými řešeními výtvarných problémů. Nekladu důraz na čistotu, což se může stát v rámci základní školy problémem. Mám tendenci pracovat na zadaném úkolu několik týdnů, což může být také na základní škole překážkou. Někdy je moje řešení výtvarných problémů příliš komplikované a může být pro žáky těžko pochopitelné, ale dává nám to prostor ke vzájemné komunikaci. Za jeden z nejdůležitějších cílů své práce považuji seznamování žáků se současnou výtvarnou scénou. Výtvarné umění, podle mě, přesahuje i do jiných uměleckých oborů, jako je divadlo, tanec, film, literatura. Ráda bych pomohla žákům orientovat se v těchto oborech, ale můj názor na to co je krásné je velmi vyhraněný. Myslím, že vzájemné působení moje a žáků by muselo být dlouhodobé, abychom se pochopili a dokázali si naslouchat. Myslím, že se mi daří zbavovat žáky strachu, že něco nebude dobře a podporovat je v samostatnosti. Zároveň je pro mě někdy obtížné udržet ve třídě klid, pokaždé se mi nepodaří vymyslet tak zajímavý výtvarný problém, aby na něm všichni žáci se zájmem pracovali. Do budoucna bych se chtěla více zaměřit na hodnocení ve výtvarné výchově.

Na tomto místě se ještě pokusím formulovat vyučovací styl mého kolegy ze ZŠ.

Můj kolega si myslí, že nemůže žákům nic „zvláštního“ v rámci výtvarné výchovy předávat, protože má jen teoretické znalosti (vystudoval estetiku na Filozofické fakultě) a neumí, podle jeho názoru kreslit a malovat. Říká, že pracuje spíše instinktivně. Zadává žákům témata a má představu o ideálním zpracování tohoto tématu. Hodnotí podle toho, jak se zpracování blíží vzoru, tedy jeho představě o ideálním zpracování. Myslí si, že by žáci měli mít možnost ve výtvarné výchově si odpočinout od tlaku, který je na ně kladen v ostatních předmětech. „*V matematice je to musím naučit, ve výtvarce by měli mít větší volnost*“. Téma práce v hodině je jasné a zpracování je do jisté míry na žácích. Podle mého názoru, můj kolega má velké znalosti týkající se výtvarného umění a umění a kultury obecně a mohl by je při práci se svými žáky dobře využít. Myslím si, že on by mohl mě inspirovat v této oblasti a já bych ho mohla inspirovat v oblasti použití výtvarných technik a podpory žáků při jejich individuální tvorbě.

5 Závěr

V bakalářské práci srovnávám výuku výtvarné výchovy v domě dětí a mládeže a v základní škole. Porovnávám specifické podoby výuky v obou zařízeních. Zjišťuji, jaké možnosti ke své práci má učitel na prvním stupni základní školy a jaké lektor výtvarné výchovy, který vede výtvarné kroužky. Dále zjišťuji, jak vzniká moje pojetí výuky a jak ovlivňuje moji práci v základní škole a v domě dětí a mládeže. Porovnávám pojetí výuky mého kolegy, třídního učitele páté třídy, který mimo jiné vyučuje i výtvarnou výchovu. Podrobněji jsem se podívala na RVP a ŠVP a na webové stránky Standardy vzdělávacích oborů základního vzdělávání.

Došla jsem k těmto závěrům.

Práce v kroužcích DDM je pro lektora méně náročná v těchto ohledech. Vybavenost výtvarným materiálem a instrumenty je velmi dobrá. Lektor se může zabývat i více náročnými technikami, jako je např. grafika. Ve výtvarném ateliéru má k dispozici tiskařský lis i tiskařské barvy. Žáci jeho kroužků mají ve většině případů o výtvarnou tvorbu velký zájem, kroužek navštěvují dobrovolně a rádi. Tyto děti jsou tvořivé a snadno se pro práci nadchnou. Lektor nemusí vynaložit příliš velké úsilí, aby žáky zaujal. Maximální počet žáků v jednom kroužku je dvanáct. Tento počet je rovněž velkou výhodou. Na tvorbu v kroužku má lektor i jeho žáci dostatek času. Práci nemusí dodělat během jedné lekce. Mohou na náročnějších technikách pracovat dlouho. Práci podle potřeby přerušovat a vracet se k ní. Lektor i žáci sice musí po skončení práce ateliér uklidit, ale práce nechávají v ateliéru a nemusí dodržovat tak pečlivě pořádek a čistotu, protože výtvarný ateliér je určen jen k výtvarné tvorbě.

Lektor má více možností setkávat se s výtvarnými uměleckými díly a účastnit se výtvarných seminářů a dílen. DDM pro lektory pořádá výtvarné kurzy a lektoři se navzájem inspirují a informují o výstavách, vernisážích a uměleckých akcích, nejenom z oblasti výtvarného umění, ale i oblasti divadla, hudby, filmu, literatury, tance apod.

Práce v DDM vyžaduje od lektora velkou samostatnost při přípravě výuky, protože celoroční plány práce ve výtvarných kroužcích jsou velmi stručné. Dávají lektorovi velkou volnost, ale zároveň musí být velmi kreativní a nápaditý. Někteří lektoři vedou i příměstské výtvarné tábory a program na týden také připravují sami. Připraví si materiál, rozhodnou, jaké techniky budou s dětmi používat, chtějí dětem za týden přiblížit a ukázat. Rovněž naplánují, jaké galerie a výstavy s dětmi navštíví. DDM se účastní mnoha výtvarných dětských soutěží, což rovněž považují za motivující. Děti rády tvoří „na soutěž“ a lektoři mohou porovnat, jak pracují jejich kolegové v ostatních zařízeních.

Přestože je práce lektora výtvarné výchovy velmi náročná, jeho finanční ohodnocení je velmi nedostatečné, což je, podle mého názoru, demotivující.

Po prostudování RVP pro výtvarnou výchovu na základní škole, jsem došla k závěru, že učitel má dobré vodítko, které mu stanovuje jasné cíle. Toto považuji za přínos. Víím, co se mají žáci dozvědět a naučit a ve kterém období se to mají naučit a podle toho si připravím svůj vlastní plán vyučování. Do tohoto mého plánu výuky už, podle mého názoru, prolíná moje pojetí výchovy. Měla jsem nyní poprvé možnost se nad svým pojetím vyučování více zamyslet a s pomocí odborných textů se snažit pochopit, co je pro mojí práci důležité. Myslím si, že pokud má učitel v základní škole ředitele, který je otevřený návrhům svých učitelů, může si vytvořit dobré podmínky pro vyučování výtvarné výchovy. Nejvíce energie, podle mého názoru, vynaloží na vysvětlení a přiblížení svého pojetí vyučování výtvarné výchovy ostatním pedagogům. Je velmi zažitý názor, že výtvarné práce musí být čisté a „krásné“, že musíme mít dostatek „výrobků“ na nástěnky a že se žáci musí učit čistotě a přesnosti. Učitel musí mít pro práci s žáky dostatek místa a času. Musí přesvědčit kolegy, že není nutné za dvě hodiny výtvarné výchovy odevzdávat hotové práce. Učitel musí přesně vědět, jaký výtvarný problém v konkrétní práci s žáky řeší, aby práci vždycky mohl obhájit. Učitel výtvarné výchovy musí vědět, že nevychovává umělce, ale samostatné lidi, kteří se naučí orientovat v současné nepřehledné a často nekvalitní

kulturní nabídce. Budou mít chuť seznamovat se z nikdy nekončícím příběhem umění. Nebudou se bát tvořit, vyjadřovat se a komunikovat o své tvorbě. Budou si vědomi své jedinečnosti a bude pro ně dobrodružstvím pracovat se svojí fantazií. Nebudou bez rozmyslu přijímat co jim nabízí televize, internet, reklama, ale budou si vědomi, že krásné věci často najdeme jinde než v televizi nebo na internetu, ale musíme je hledat a umět je vidět. Práce učitele výtvarné výchovy určitě není snadná, ale může přinášet radost, může být „jiná“, nápaditá, může mít smysl. Výtvarná výchova nemusí být okrajovým předmětem, který se známkuje jen formálně. Žáci nemusí říkat, „*To nemůžu udělat, protože kreslit neumím*“. Záleží na učiteli, jestli žákovi nabídne možnosti pochopit, že tvořit můžeme všichni, stejně jako běhat, tančit a zpívat.

Seznam použité literatury:

Reade's Digest Výběr, Zaniklé civilizace, 2003

Pijoan, J., Dějiny umění, Praha, Odeon, 1977-84, 1. Díl

Dějiny českého výtvarného umění, Academia, Praha, 1984, 1. Díl

Seznam fotografií:

Obr. č.1 Kaširované hlavy panenek

Obr. č.2 Kaširovaní duchové, loutka na tyčce

Obr. č.3 Kaširovaný čert na tyčce

Obr. č.4 Kaširované panenky

Obr. č.5 Tisk z hloubky, čert 1

Obr. č.6 Tisk z hloubky, čert 2

Obr. č.7 Pravěká nádoba

Obr. č.8 Pazourek

Obr. č.9 Altamira

Obr. č.10 Lascaux

Obr. č.11 Zelená skála

Obr. č.12 Hnědá skála

Obr. č.13 Věstonická Venuše

Obr. č.14 Pravěký býk

Obr. č.15 Skála s odlomenými kusy kamene

Obr. č.16 Pravěcí lovci

Obr. č.17 Raketoplán v noci

Obr. č.18 Raketoplán letí k hnědé planetě

Obr. č.19 Milan Maur, Stromy

Obr. č.20 Jiří Šigut, Orobinec, fotografie

Obr. č.21 Jakub Špaňhel, Katedrály

Obr. č.22 Lubomír Typlt